

DANIŞTAY: ÖNCE ÇED SONRA ÜRETİM LİSANSI

Hayati Küçük-EMO Hukuk Müşaviri

Samsun Tekkeköy'de ithal kömüre dayalı bir santral için Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun (EPDK) verdiği üretim lisansı, Danıştay 13. Dairesi'nin kararıyla iptal edildi. Elektrik Mühendisleri Odası ve Maden Mühendisleri Odası tarafından ayrı ayrı açılan davalarda, "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu Kararı" veya "ÇED Gerekli Değildir Kararı" alınmadan üretim lisansı verilmesine ilişkin EPDK kararının hukuka uygun bulunmadığı saptandı.

EPDK tarafından bugüne kadar sürdürülen uygulamada, üretim lisansı verilmesi aşamasında ÇED'e yönelik herhangi bir koşul aranmıyordu. Ancak lisansa bağlanan elektrik üretim yatırımıyla ilgili olarak "ÇED Olumsuz Kararı" verilmesi durumunda lisansın iptal edileceği belirtiliyordu. Daha önce Danıştay'da açılan üretim lisansı iptal davalarında da Danıştay 13. Dairesi bu uygulamayı hukuka aykırı olarak değerlendirmezken, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, ÇED raporunun lisans verme işlemlerinde bir ön koşul olması gerektiği yönünde kararlar vermeye başlamıştı.

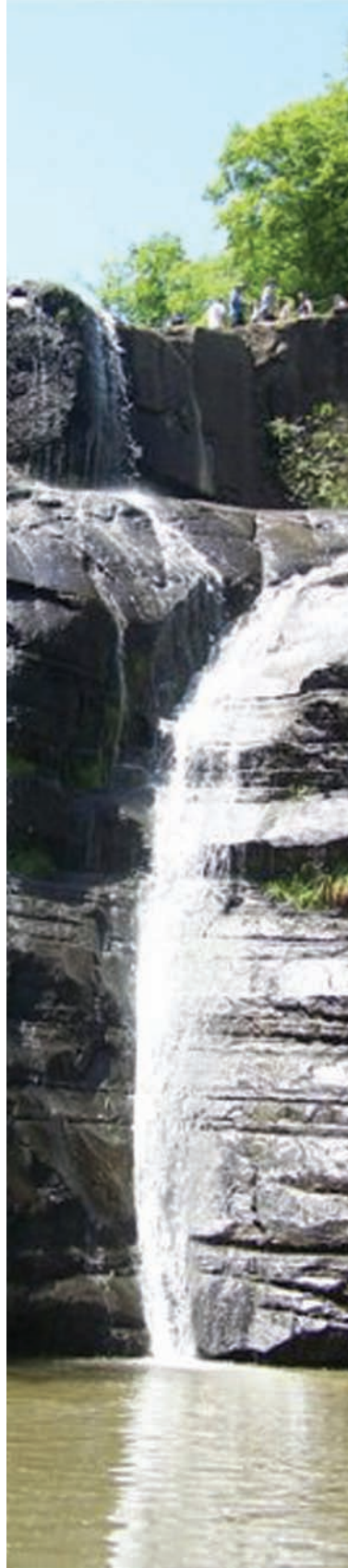
Bu çerçevede EPDK tarafından gerçekleştirilen uygulamayı Anayasa'nın 56. maddesi, 2872 sayılı Çevre Yasası ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Yasası açısından ele alan 13. Daire, şu düzenlemelere vurgu yaptı:

"Anayasa'nın 56. maddesinde 'Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir' hükmü yer almaktadır.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 1. Maddesi'nde Kanun'un amacının, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak olduğu hükme bağlanmış; 'tanımlar' başlıklı 2. Maddesi'nde, 'çevresel etki değerlendirmesi' terimi, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknolojik alternatiflerin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmalar şeklinde tanımlanmıştır.

2872 sayılı Kanun'un 10. Maddesi'nde yapılan düzenlemede, gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlü tutulmuşlardır. Aynı kuralda, 'Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemeyeceği; proje için yatırım başlanamayacağı ve ihale yapılamayacağı' hükmü bulunmaktadır. Bu kurala dayanılarak yürürlüğe konulan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nde ise Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde uyulacak idari ve teknik usul ve esaslar düzenlenmiştir."

4628 sayılı Yasa'nın "amaç" maddesine atıfta bulunulan kararda, Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendinde yer alan lisans başvurularının öncelikle ilgili mevzuatta öngörülen amaçlara uygunluk açısından incelenip değerlendirileceği kuralı hatırlatılarak "Yönetmeliğin sözü edilen kuralında gönderme yapılan amaçların, 4628 sayılı Yasa'nın 1. maddesinde öngörülen amaçlar olduğunda da kuşku bulunmamaktadır" denildi.

Öncelikle ÇED Süreci Tamamlanmalı

Üretim lisansları açısından ÇED sürecinin öncelikle tamamlanarak bir ön koşul olarak aranması ise kararda şu şekilde değerlendirildi:

"Anayasa hükmü ile değinilen yasal ve yönetsel düzenlemelerin birlikte değerlendirilmesinden, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının bulunduğu; çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemenin Devletin ve vatandaşların ödevi olduğu Anayasa'da açıkça belirtildiğine, Çevre Kanunu ile bu konuda gerekli düzenlemelere yer edildiğine ve Elektrik Piyasası Kanunu ile yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreye uyumlu bir şekilde üretilmiş elektriğin tüketicilerin kullanımına sunulması amaçlandığına göre Elektrik Piyasası Düzenleme Kurulu'nun bu konularda yapılan lisans başvurularını çevre mevzuatı yönünden de incelemesinin zorunlu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla, davaya konu proje ile ilgili olarak hazırlanan fizibilite raporu çerçevesinde projenin 'çevreye uyumlu' olup olmadığının, çevre mevzuatı açısından zorunlu olan 'ÇED Olumlu Kararı' veya 'ÇED Gerekli Değildir Kararı' alınmasına ilişkin yasal sürecin tamamlanmasının, üretim lisansı

verilmeden önce bir 'ön şart' olarak kabul edilmesi ve bu ön şartın lisans verilmeden önce aranması gereklidir."

Danıştay tarafından son verilen kararlarla istikrar kazanan bu değerlendirme sonucunda, EPDK'nın vermiş olduğu bütün üretim lisanslarında, "ÇED Olumlu Kararı" veya "ÇED Gerekli Değildir Kararı" aranması zorunluluğu doğdu.

"Mobil Santrallar Sağlık Riski Oluşturuyor"

Karara konu olan Samsun İli Tekkeköy İlçesi'nde, kurulu bulunan ya da kurulması gündeme gelen elektrik üretim santralleri nedeniyle ağır çevre sorunlarının başladığı belirtiliyor. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Samsun Tabip Odası'nın yaptığı çalışmalarda, bölgede hava kirliliğinin ulaştığı değerlerin, insan sağlığı açısından risk taşıdığı söyleniyor. 19

Mayıs Üniversitesi tarafından "Mobil Kirlilik İzleme Sistemi" ile Tekkeköy yöresinde kurulu bulunan mobil santrallerin yarattığı kirlilik de ölçülüyor. Anılan mobil cihazlarla yapılan ölçümlerin sonuçlarının Samsun kamuoyuna da duyurulduğu raporda "Ölçüm yapılan Ağustos-Eylül-Ekim ve Kasım 2007 aylarında Karbonmonoksit konsantrasyonları 2006 yılının aynı dönemine oranla çok yükselmiştir. Ulusal yönetmelikte verilen sınır değer olan 30 miligram/metreküp Eylül ayından itibaren aşılmaya başlanmış Ekim ayından itibaren günlük ortalamalar ve anlık konsantrasyonlar ölçüğünde tüm değerlerin 50 miligram/metreküp gibi insan sağlığı için çok ciddi riskler oluşturabilecek yüksek konsantrasyonlarda olduğu belirlenmiştir" deniyor.

Yapılan ölçüm sonuçları ile bölgede gösterilen faaliyetlerin birlikte değerlendirildiği raporda, "bilindiği gibi Samsun bölgesi kalkınmasında ilk sıçramasını 'tarıma dayalı sanayi'

üzerinden planlamaktadır. Bu bilgiler ışığında, son günlerde gündeme gelen kömürle çalışan termik santrallerin de mevcut mobil santrallerin bulunduğu yörede planlanması, bölgenin kirlilik doygunluğu göz önüne alındığında, tarıma dayalı sanayi başta olmak üzere bu bölgeye ciddi zararlar vereceği açıktır" sonucuna ulaşılıyor.

Elektrik üretim santrallerinin herhangi bir planlamaya dayanmaksızın yatırımcıların tercihine göre kurulmaya başlanması, bu santrallerin kurulacakları yerlerin belirlenmesinin de planlamadan uzak yapılmasına neden oldu. Bu nedenle Samsun Tekkeköy'de mobil santrallerle başlayan santral kurma süreci, kömür ve doğalgaz santral lisanslarıyla devam ediyor. Son Danıştay kararı ve Tekkeköy'e ilişkin yapılan hava kirliliği ölçümleri, bu yörede planlanan santral yatırımlarının ÇED olumlu raporu alamayacağını; dolayısıyla bu lisanslarının tümünün iptal edileceğini gösteriyor. ◀

